

გიგ ეკონომიკა: ახალი შესაძლებლობები ბიზნესის ციფრული ტრანსფორმაციისთვის

ნინო გრიგოლაია

ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი,

ალტე უნივერსიტეტი

n.grigolaia@alte.edu.ge

ანოტაცია

ნაშრომი ეძღვნება ციფრული ეკონომიკის მნიშვნელოვანი ნაწილის გიგ ეკონომიკის შესწავლას, რომელიც ციფრული ტრანსფორმაციის შედეგად დასაქმების არასტანდარტულ ფორმაზე გადასვლას ეფუძნება. გიგ მუშაკების ჩართვა კომპანიის შრომით რესურსებში უკვე პოპულარულ პრაქტიკას წარმოადგენს.

მსოფლიოში და საქართველოში გიგ მუშაკების რაოდენობის ზრდა განპირობებულია მრავალი მიზეზით, მათ შორის COVID-19 პანდემია, რომელიც გახდა ბიზნესის ტრანსფორმაციის ბიძგის მიმცემი ძალა, ეკონომიკური სარგებელი დამსაქმებლისთვის და ა.შ; განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილებულია კომპანიის ბიზნეს მოდელების ტრანსფორმაციაზე, დისტანციურ შრომაზე გადასვლისას ბიზნესისათვის გიგ ეკონომიკის შესაძლებლობების და საფრთხეების გათვალისწინებით.

შეთავაზებულია სანარმოს ციფრული ტრანსფორმაციის მოდელი, რომელიც მოიცავს გიგ მუშაკებს, რაც კომპანიებისათვის ამცირებს გაურკვევლობის ხარისხს და შესაბამისად, ციფრული გარემოს ცვალებადობის ზეგავლენას.

საკვანძო სიტყვები: გიგ ეკონომიკა, ციფრული ტრანსფორმაცია, დიჯიტალიზაცია, გიგ მუშაკები, ბიზნეს-მოდელი

მსოფლიო ბანკის უახლესი ანგარიშების თანახმად, გლობალური შრომის ბაზრის დაახლოებით 12% გიგ ეკონომიკაშია, ხოლო 2027 წლისთვის ვარაუდობენ, რომ აშშ-ს მუშახელის დაახლოებით 50% ნაწილობრივ ან სრულად იქნება დასაქმებული ამ სექტორში [1; 2]. გიგ ეკონომიკის მზარდ როლთან ერთად იზრდება ამ სექტორის განვითარების დეტალური შესწავლის, პოტენციური პრობლემების წინასწარ განსაზღვრის და ძირითადი ტენდენციების იდენტიფიცირების საჭიროება. ზოგადად, გიგ ეკონომიკა მოიცავს მუშაკთა დასაქმების ორგანიზაციის სისტემებს, რომლებიც განსხვავებულია დასაქმების ტრადიციული ფორმებისგან. საქმე იმაშია, რომ დასაქმება სულ უფრო და უფრო ემსგავსება მუსიკალურ დაწესებულებაში გამოსვლას, მუშაობის გაგრძელების გარანტიის გარეშე, მაგრამ შემდგომში დასაქმების დამოუკიდებელი არჩევანის შესაძლებლობით.

ჩვენ ვცხოვრობთ ეპოქაში, როდესაც ქვეყნების ეკონომიკური საზღვრები ნაშლილია და შრომა, როგორც ეკონომიკური კატეგორია ახალ, ალტერნატიულ მნიშვნელობას იძენს. ჩვენს თვალწინ ყალიბდება ახალი ეკონომიკური მოდელი, რომელსაც ახლა ჩვეულებრივ გიგ-ეკონომიკას უწოდებენ. კემბრიჯის Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus-ის მიხედვით, გიგ-ეკონომიკა არის ეკონომიკა, რომელიც ეყრდნობა თავისუფალ მუშაკებს. მას ასევე უწოდებენ მოკლევადიანი კონტრაქტების ეკონომიკას, რადგან დროებითი ან მოქნილი სამუშაო ჩვეულებრივი მოვლენაა. გიგ ეკონომიკა არის ფუნდამენტურად ახალი მოდელი თავისუფალი ეკონომიკისა, რომელშიც დამსაქმებლები ქირაობენ დამოუკიდებელ მუშაკებს. გიგ ეკონომიკა შედგება სამი ძირითადი კომპონენტისაგან:

1. დამოუკიდებელი მუშაკებს, რომლებიც ანაზღურებას იღებენ კონტრეტული სამუშაოს ან პროექტის შესრულებისთვის, რაც არის მათი მთავარი განსხვავება მუშებისგან, რომლებიც იღებენ შტატის ან საათობრივ ხელფასს.

2. მომხმარებლები, რომლებსაც სჭირდებათ კონკრეტული პროდუქტი ან სერვისი, როგორცაა მოგზაურობა დანიშნულების ადგილამდე, პროდუქტის მიწოდება ან ვებსაიტისთვის სტატიის დანერგა და ა.შ.

3. კომპანიები, რომლებიც უშუალოდ აკავშირებენ გიგ მუშაკს და მომხმარებელს, მათ შორის აპლიკაციებზე დაფუძნებული ტექნოლოგიური პლატფორმების გამოყენებით.

გიგ ეკონომიკა, როგორც არასტანდარტული დასაქმების ფორმა, განსაკუთრებულად პოპულარულია მსხვილი ბიზნესისა და მაღალტექნოლოგიური კომპანიების წარმომადგენლებს შორის, რომლებიც მისდევენ ბაზრის მიმდინარე ტენდენციებს და ორიენტირებულნი არიან კონკურენტუნარიანობის გაძლიერებაზე.

აღსანიშნავია, რომ ბევრი კომპანია, რომლებიც დიდი ხანია არიან ბაზარზე, არ არიან მზად გიგ მუშაკების მოსაზიდად ციფრული ტრანსფორმაციის განსახორციელებლად მრავალი მიზეზის გამო, მათ შორის: ბიზნეს პროცესების ანალიზისათვის, საჭირო კომპეტენციების ნაკლებობა დისტანციური ფორმატით შესასრულებელი სამუშაოების და საჭირო რესურსების იდენტიფიცირებისთვის. ხშირად ორგანიზაციის მაღალი შრომატევადობა და ციფრული ტრანსფორმაციის განხორციელების სირთულე არის დიჯიტალიზაციის პროცესის შეფერხების მთავარი მიზეზი.

კომპანიების ბიზნეს მოდელები მკვეთრად შეიცვალა ციფრულ ეკონომიკის ეპოქაში. ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენებამ შესაძლებელი გახადა ორგანიზაციების კონკურენტუნარიანობა გაზრდა, წარმოების ხარჯების შემცირება, საქონლისა და მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესება. გამოჩნდა ახალი ბიზნეს მოდელები, რომლებიც ძირითადად განსხვავდება ტრადიციულისგან:

- 1) Freemium მოდელი (პროდუქტი ან სერვისი შემოთავაზებულია უფასოდ);
- 2) სააბონენტო მოდელი (პროდუქტები და მომსახურება ერთი და იმავე სიხშირით გადახდით);
- 3) გაზიარების ეკონომიკა (პროდუქტები ქირავდება სპეციალიზებულ გაზიარების პლატფორმებზე);
- 4) ეკოსისტემის მოდელი (პროდუქტებისა და სერვისების გაფართოებული პაკეტის მიწოდება მომხმარებლისთვის, რომელიც ფლობს ამ კომპანიის პროდუქტს);
- 5) crowdfunding (თანხების შეგროვება იდეების რეალიზაციისათვის „ბრბოს“ რესურსების საფუძველზე);
- 6) Peer-to-Peer / შუამავლების გარეშე (ვირტუალური პლატფორმაზე საქონლისა და მომსახურების ყიდვა/გაყიდვისთვის ცალკეული პირების ურთიერთქმედება) და ა.შ [3].

ახალი ბიზნეს მოდელების მრავალფეროვნება ხშირად უკავშირდება ახალ მაღალტექნოლოგიურ კომპანიებს, რომლებიც ციფრული ტრანსფორმაციის შედეგად ჩამოყალიბდნენ. მცირე და საშუალო ბიზნესის სანარმოების უმეტესობას აქვს შრომის ორგანიზაციის ტრადიციული ბიზნეს მოდელი, ანუ სრულ განაკვეთზე დასაქმებულთა გარკვეული რაოდენობა, რომლებიც მუშაობენ სტანდარტულ სამუშაოებზე.

ბიზნესმა გიგ ეკონომიკის დასაქმების ახალი ფორმების გამოყენებისათვის უნდა განახორციელოს მთელი რიგი ცვლილებები, მაგალითად გიგ მუშაკების მოსაზიდად დასჭირდება ინტერნეტ რესურსების შექმნა და ვირტუალური პლატფორმის შექმნა საქმიანობის განსახორციელებლად. გიგ მუშაკების შრომის გამოყენება მოითხოვს დამატებით დანახარჯებს სპეციალიზებული ინტერნეტ პლატფორმების მუშაობის ორგანიზებისა და მონიტორინგისათვის. დიდი

შრომის განევა უნევს პერსონალს მართვის სამსახურს მუშაკების მაღალი ბრუნვადობისა და მოკლევადიანი შრომითი კონტრაქტების დიდი რაოდენობის გამო.

ამავდროულად, დისტანციური მუშაობა იძლევა შესაძლებლობას შემცირდეს შრომის უსაფრთხოების ხარჯები, ვინაიდან გიგ მუშაკს შეუძლია აირჩიოს საკუთარი სამუშაო ადგილი და მოაწყოს იგი მისი ინდივიდუალური საჭიროებების შესაბამისად. ამ შემთხვევაში დამსაქმებელს უფლება აქვს არ აიღოს პასუხისმგებლობა გიგ მუშაკის შრომით დაცვაზე შრომითი ხელშეკრულებაში შესაბამისი პუნქტის მითითებით. გარდა ამისა, განხილული დასაქმების ფორმის სპეციფიკა საშუალებას აძლევს კომპანიებს მიიზიდონ მოკლევადიანი შრომითი ხელშეკრულებებით ნიჭიერი და მაღალკვალიფიციური პერსონალი და მოკლე დროში მიიღოს მაღალი შედეგები.

თუმცა, დისტანციური დასაქმება ასევე ხასიათდება გარკვეული პრობლემებით. ასე რომ, თანამშრომლების დისტანციურ სამუშაოზე გადაყვანისას კომპანია შეექმნა IT პერსონალის დატვირთვის მკვეთრი ზრდა (52%), ტექნიკური ინფრასტრუქტურის ნაკლებობა „სახლიდან მუშაობისთვის“ (35%), ინფორმაციული უსაფრთხოების პრობლემები (33%), არასაკმარისი საკომუნიკაციო არხების გამტარუნარიანობა (26%), სერვერის ტევადობის ნაკლებობა (15%). გამოკითხული კომპანიების მხოლოდ 16%-ს არ შეხვედრია არანაირი პრობლემა. გიგ ეკონომიკის კიდევ ერთი მინუსი არის გიგ მუშაკისათვის ფიქსირებული შემოსავალი არა არსებობა. [4].

ამრიგად, აღსანიშნავია, რომ გიგ ეკონომიკას, როგორც არასტანდარტული დასაქმების ფორმას, განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ბიზნესისთვის არასტაბილურ გარემო პირობებში. ციფრული ტექნოლოგიების დაჩქარებული განვითარება და ბაზრის ცვალებადობა, ართულებს ახლო მომავლისთვის პროგნოზების გაკეთებას, რის გამო გიგ ეკონომიკა და მოკლევადიანი შრომითი კონტრაქტები ძალიან მიმზიდველია თანამედროვე კომპანიებისათვის.

ლიტერატურა

1. Working Without Borders: The Promise and Peril of Online Gig Work / The World Bank [ელექტრონული რესურსი]. წდომის რეჟიმი: <https://www.worldbank.org/en/topic/jobsanddevelopment/publication/online-gig-work-enabled-by-digital-platforms>. – ნახვის დრო: 2.09.2024.
2. Gig economy: Number of freelancers in the U.S. 2017–2028 / Statista Research Department [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.statista.com/statistics/921593/gig-economy-number-of-freelancers-us/>. – ნახვის დრო: 2.09.2024.
3. Hlebowitsh N. 101+ Gig Economy Statistics Showing Ultra Growth. <https://siteefy.com/gig-economy-statistics> (ნახვის დრო: 2.09.2024.).
4. daVinci Payments. (2021, January 26). DaVinci payments' study shows boom in the gig economy and how to attract gig workers and grow their loyalty. Business Wire. Retrieved. 2021. April 15.

THE GIG ECONOMY: NEW OPPORTUNITIES FOR THE DIGITAL TRANSFORMATION OF COMPANIES

Nino Grigolaia

Doctor of Economics, Professor

Alte university

n.grigolaia@alte.edu.ge

Annotation

The work is devoted to the study of the gig economy, an important part of the digital economy, which is based on the transition to an atypical form of employment as a result of digital transformation. The inclusion of gig workers in the company's labor resources is already a popular practice.

The increase in the number of gig workers worldwide and in Georgia has many reasons, including the COVID-19 pandemic, which has become a driving force for business transformation, economic benefits for the employer, etc.; special attention is paid to the transformation of the company's business models, taking into account the opportunities and risks of the gig economy for companies when switching to remote work.

A model of digital transformation of the company is proposed that includes gig workers, which reduces the level of uncertainty for companies and, accordingly, the impact of the variability of the digital environment.

Keywords: *gig economy, digital transformation, digitalization, gig worker, business model*